တၢ်သံကွၢ်လၢ တၢ်ညီနၢ်သံကွၢ်အီၤတဖၣ်

တၢ်တိၣ်ကျဲၤအမံၤ – တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤ တနီသရံးကစၢ်လူၢ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ လၢကျဲအါဘိ တၢ်တိၣ်ကျဲၤဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤ

တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤ တနီသရံးကစၢ်လူၢ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢကျဲအါဘိ တၢ်တိၣ်ကျဲၤဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤ နှ့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤကစၢ်လူၢ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ လၢကျဲအါဘိတၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ အတၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဝဲလၢ ကသူၣ်ထိၣ်တၢ်လဲၤထိၣ်လဲၤထိၣ်လၢ အအိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢၤဒီး ပှၤလီၢ်ကဝီၤကဖိကမျၢ်လၢလုၢ်အိၣ်အသးသမူ လၢနှ့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ တဖၣ် အမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၣ်ဒီး အပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်အိၣ်သးတဖၣ် ကဘံၣ်ကဘၢဒီးကလဲၤထိၣ်လဲၤထိအဂီၢ်, တနီသရံးကီၢ်ခီဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်အပူၤ ပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ, ပီၣ်လဲၣ်ကၢၢ်နံၤတၢ်ဟးကသုၣ်အလီၢ်တဖၣ်, တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်အိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲ, သ့ၣ်ပှၢ်ဒီး တၢ်ကွၢ်ကီအလီၢ်တဖၣ် သုးတဟးဂီၤတဂ့ၤဒီး ကအိၣ်ဂၢၢ်ဆိးကျၢၤအဂီၢ်, တၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ ကဃုကျဲဘှါရှဲတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတဖၣ် ဒီးဒုးအိၣ်ထိၣ်ဟ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤဒီး တၢ်ဒီသဒၢက့ၤ အသနူကျိၤကျဲလၢအယူၣ်ကၢတဖၣ်နှ့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤ တနီသရံးကစၢ်လူၢ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢကျဲအါဘိ တၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ ကီၢ်ပယီၤပူၤ မ့ၢ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအဆိကတၢၢ် လၢအဒုးအိၣ်ထိၣ် တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဟ်ဖှိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်, ပီၣ်လဲၣ်ဒီးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ၣ်လီၤ. တၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤတၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဝဲလၢ လီၢ်ကဝီၤကမျၢ်တဖၣ်ဒီး ကလုၣ်ဒူၣ်ဖိတဖၣ် ဒီးပှၤလၢဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတဖၣ်ကနုၣ်လီၤ ပၣ်ဃုၣ်လၢတၢ်ဟ်ဖှိၣ်မၤသကိးအပူၤ, တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤ, တၢ်ဒီသဒၢဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒ်သိးကမၤဂ့ၤ ထိၣ် တနီသရံးပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဒီး ပီၣ်လဲၣ်ကၢ့်နံၤ ဒီး တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တဖၣ် ကဂုၤထိၣ်ပသီထိၣ်ဒီး နှ့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢ အဒုးဘၣ်ဘျုးတၢ်သနူတဖၣ် တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢကအိၣ်ထိၣ်ဝဲဒၣ်နှ့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဝံၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ လူၤပိၣ်ထွဲ တၢ်နဲၣ်ကျဲလၢ တၢ်ဟ်လုၢ်ဟ်ပှၤ လီၢ်ကဝီၤကမျၢ်ဒီး ပှၤထူလံၤဖိတဖၣ်နှ့ၣ်လီၤ. တၢ်နဲၣ်ကျဲၤအံၤ ဖိးမံလိၣ်အသးဒီး သဲးစးတၢ်ဘျၢ ဘၣ်ထွဲ တၢ်ပၢဆှၢရဲၣ်ကျဲၤဒီး တၢ်ဒီသဒၢ တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်ဒီး အအိၣ်ဆိးလီၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢ တၢ်ဟ်ပနီၣ်အီၤတဖၣ် လၢတၢ်က့ၤဘှီ ဘၣ်အီၤလၢ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် ဖဲလါမ့ၤ ၂၀၁၈နံၣ်အပူၤနှ့ၣ်လီၤ. ၆နံၣ်အတၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ အတၢ်ပညိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ ကသူၣ်ထိၣ်သနူလၢ တၢ်မၤစံးလီၤစှၤလီၤဒီး တၢ်ဒီသဒၢမၤဂ့ၤထိၣ် တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး သ့ၣ်ပှၢ်ကဝီၤလၢထူးတီၤဝဲဒီး တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်တဖၣ်, ပီၣ်လဲၣ်ကျၢ်နံၤဒီး ပီၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ ခီဖျိ တၢ်မၤမုၢ်ကျိၤတအိၣ်ဒီးတၢ်လီၤတံၢ်လီၤမံဖဲ တနီသရံးကီၢ်ခီအပူၤတဖၣ်နှ့ၣ်လီၤ.

တၢ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ ဘၣ်မနုၤအဃိ အဃုထၢဝဲ တနီသရံးကီၢ်ခီဒ်အတၢ်တိၣ်ကျဲၤဟီၣ်ကဝီၤလဲၣ်

လၢထံကီၢ်ပူၤ, ကီၢ်အ့ရှၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပတီၢ်ဒီးလၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤပတီၢ်အသကွီၢ်ဒၣ်လဲၣ်နှ့ၣ် တနီသရံးကီၢ်ခီဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်မ့ၢ် ဟီၣ်ကဝီၤလၢ ထူးတီၤဝဲလၢ နှ့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနှ့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ မျၣ်ကယၤ ၂၀ ဃၣ်ဃၣ်နှ့ၣ် တၢ်ဃုထံၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ အမ့ၢ် တၢ်မူအကလုၣ် ကလုၣ်အိၣ်ဆိးဟီၣ်ကဝီၤနှ့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢ တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်အိၣ်တ့ၢ်က့ၤအလီၢ် ဖဲ(အင်ဒို – ဘါမါး) ဟီၣ်ကဝီၤပူၤဒီး မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လီၤပၢၤဒီး ပှၢ်လၢအဃ့ထိတသ့တဖၣ်အိၣ်အါကတၢၢ်အဟီၣ်ကဝီၤနှ့ၣ်လီၤ. ကီၢ်အ့ရှၣ်မုၢ်ထိၣ်ကလံၤထံး ဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢလမူးသ့ၣ်ပှၢ် (လမူးထူၣ်မ့ၢ် သ့ၣ်တကလုၣ်လၢ အညီနုၢ်မဲထိၣ်လၢ ကပံၣ်ကျါဒီးထံကျိကပၤ)အိၣ်အလဲၢ် ကတၢၢ်ဒီးအထိကတၢၢ်ဒီး အိၣ်စဲဘူးလိၣ်အသးအါကတၢၢ်နှ့ၣ်လီၤ. ကီးအိၣ်ဝဲ (၈၀၀)ဘျဲၣ်အကျါ ကီးလၢအိၣ်ပှဲၤဒီး တၢ်မူအကလုၣ် ကလုၣ် အိၣ်ဆိးအလီၢ်တဖၣ် ပၣ်ဃုၣ်ဝဲဒၣ်နှ့ၣ်လီၤ. တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ် တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဘီၣ်သိၣ်, အ့ရှၣ်ကဆီ, တၤကွီ, ယိၤဟီၣ် ဒီး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုၣ်အိၣ်ဆိးဝဲဒၣ်ဖဲနှ့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤ တၢ်ဆီတလဲအသးအဃိ, ဒုးအိၣ်ထိၣ် တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး ဒီး တၢ်လီၤပျံၤလီၤဖုးနှ့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ဟံးထိၣ်ဖိၣ်ထိၣ် ဒီးဟ်လီၤတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢ ကမၤလီၤစှၤတၢ် မၤပျံၤမၤဖုးတဖၣ် ဘၣ်နှ့ၣ်လီၤ တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး ကဟဲအိၣ်ထိၣ်ဝဲလၢ တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်တဖၣ်ဒီး ပှၤတဝၢလီၢ်ကဝီၤဖိလၢ အိၣ်ဆိးဖဲနှ့ၣ်တဖၣ် နှ့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢအမၤပျံၤမၤဖုး တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်တဖၣ် ဖဲ တနီသရံးကီၢ်ခီအပူၤနှ့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်

တနီသရံးကီၢ်ခီဒိၣ်အပူၤ တၢ်သူၣ်သိထူၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤ, တၢ်ထုးထိၣ်မၤသ့ၣ်လၢ တဖိးမံဒီးသဲစးတၢ်ဘျၢ, တၢ်နုၣ်လီၤဟံးဆူၣ်နှ့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ် ဟီၣ်ကဝီၤ, ဒီးစဲးဖိၣ်ကဟၣ်တၢ်မၤဒီး တၢ်ဒိၣ်ထိၣ်လဲၤထိ ဒီးတၢ်ထုးထိၣ်သူ နှ့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢတဘၣ်ကျိၤ တဘၣ်ကျဲဘၣ်တဖၣ် နှ့ၣ်မ့ၢ် တၢ်လၢအမၤပျံၤမၤဖုး တၢ်မူအကလုၣ်ကလုၣ်တဖၣ်နှ့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၣ်တၢ်ဂုၤထိၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ဘျုး ဘၣ်ဖှိၣ်ထဲဒၣ် ခီပနံၣ်တဖၣ်အဂီၢ်နှ့ၣ်လီၤ. လၢတနီသရံးကီၢ်ခီအဂီၢ်, လီၢ်ကဝီၤထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်ဘျုးဘၣ်ဖှိၣ်တအိၣ်ဘၣ်

အမဲ်ညါ လိ်ုကဝိၤကမျၢ်ဒီး ကလှာ်ရှုဉ်ဖိတဖဉ်အဂီ၊ အဂံ၊်ဘါလၢ ကဘဉ်ခီဆၢဉ် နှဆၢဉ်တၢ်တတၢဉ်တနါစံးလိၤစှၤလိၤဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးနှ၊်ဘဉ် တၢ်ဒီသဒၢဒီးတၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤ နှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤအကျိၤအကျဲၤ ကသူဉ်ထိဉ်ကှၤအပှၤတဝၢတဖဉ် စု၊်ကိး ဘဉ်ခိဉ်ယဉ်ကွဲာ်အသးနှ၊်လိၤ.

တၢ်တိာ်ကျဲၤအတၢ်ပညိဉ်အိဉ်လၢ အဲဉ်ဒီးမၤနှ၊် တၢ်မနုၤလဲဉ်

တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ အတၢ်ပညိဉ်အိဉ်လၢ တၢ်ကဟုကယာ်ဒီသဒၢ ဟီဉ်ကဝိၤအကါဒိဉ်လၢ တၢ်မူအကလှာ်ကလှာ်အိဉ်ဆိးအလိ၊်အကျဲ တဖဉ်ခီဖျိတၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ်ဆိလိၤတၢ်မၤရဲဉ်ကျဲၤဒီး တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤဟီဉ်ကဝိၤလၢအအိဉ်ဆဲးဘူးလိာ်အသးဒီး တၢ်လူ၊်တၢ်ကြြၤဒီးတုၤ လိၤလၢပိဉ်လဲဉ်တဖဉ် အကျိၤအကျဲၤအယူာ်ကၢ တဖဉ်နှဉ်လိၤ. တၢ်ဒီသဒၢဟီဉ်ကဝိၤအကါဒိဉ်လၢ တၢ်မူအကလှာ်ကလှာ်အိဉ်ဆိး အလိ၊်ကျိၤကျဲသနူအါဘိ ဒ်အမ့၊်တၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ်တၢ်ကြြၤယာ်ဟီဉ်ကဝိၤသနူ, တၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ်ပှၤတဝၢသ့ဉ်ပှ၊်ဟီဉ်ကဝိၤ, ပှၤတဝၢ ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤနှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤ သ့ဉ်ပှ၊်ဒီး ပိဉ်လဲဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤ ဟ်ဖှဉ်ထိဉ်အသးအဖိခ်ဉ်, တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကတုၤထိဉ်ထိဉ်ဘးဆူ အတၢ်ပညိဉ်နှဉ်လိၤ. အါနှ၊်အနှ၊် လိ၊်ကဝိၤထံဖိကိ၊်ဖိလၢအဒိးသနှၤထိဉ်အသးတၢ်လူ၊်အိဉ်သးမှ လၢနှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤတဖဉ် ကဒီသဒၢလိၤကှၤနှ၊်ဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤတဖဉ်အဂီ၊, တၢ်ဟ်လူ၊်ဟ်ပှၤအါထိဉ် ဟီဉ်ခ်ဉ်ဒီး ပိဉ်လဲဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤလၢ အိဉ်ဘူးဒီး အဝဲသ့ဉ်တဖဉ်နှဉ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤနှဉ် ကဲထိဉ်တၢ်ဒီသဒၢအကျိၤအကျဲနှဉ်လိၤ.

လိ၊်ကဝိၤပှၤတဝၢဖိတဖဉ် နှာ်လိၤပဉ်ယှာ်လၢ တၢ်တိာ်ကျဲၤအတၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤ သ့လၢကျဲဒ်လဲဉ်

တၢ်ဟ့ဉ်တၢ်ပျဲလၢကမျၢ်တၢ်နှာ်လိၤပဉ်ယှာ်နှဉ်မ့၊်တၢ်ဂ့၊်မိ၊်ပှ၊်နိ၊်နိ၊် လၢတၢ်ဒီးသဒၢတၢ်မူအကလှာ်ကလှာ် အိဉ်ဆိးအလိ၊်ဟီဉ်ကဝိၤ တၢ်နဲဉ်ကျဲအပူၤဒီး ဒ်သိးလိ၊်ကဝိၤပှၤတဝၢဖိတဖဉ် ကဘဉ်ဘျုးဘဉ်ဖှဉ်လၢ နှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤ အယူာ်ကၢဒီး ဟ့ဉ်တၢ်သဘျှလၢသ့ဉ် ပှ၊်ဒီးပိဉ်လဲဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤတဖဉ်မ့၊်တၢ်နဲဉ်ကျဲ အဂ့၊်မိ၊်ပှ၊်နှဉ်လိၤ. လိ၊်ကဝိၤပှၤတဝၢတဖဉ် ကနှာ်လိၤပဉ်ယှာ်လၢတၢ်သူဉ်ဆူဉ်သးဆူဉ် အပူၤ ဘဉ်ထွဲပှၤတဝၢသ့ဉ်ပှ၊်ဒီး ဒုးအိဉ်ထိဉ် ပှၤတဝၢဒီသဒၢပၢဆှၢဟီဉ်ကဝိၤ, ပှၤလိ၊်ကဝိၤဖိပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤ ပိဉ်လဲဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤဟီဉ် ကဝိၤ, တၢ်ဟ်လိၤတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်သူဟီဉ်ခ်ဉ်အထူသနှ, တၢ်ကြြတာ်ယာ်ဟီဉ်ခ်ဉ်ကဝိၤ, တၢ်ဆၢတဲာ်ဒီးတၢ်လူ၊်အိဉ်သးသမှ တၢ်လဲၤထိဉ်လဲၤထိတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖဉ်နှဉ်လိၤ.

လိ၊်ကဝိၤပှၤတဝၢအိဉ်သူဉ်လိၤအသးလၢ ဟီဉ်ကဝိၤအကါဒိဉ်လၢတၢ်မူအကလှာ်ကလှာ်အိဉ်ဆိးအလိ၊်အကျဲတဖဉ်, တၢ်လိ၊်တၢ်ကျဲအိဉ် ဒီး တၢ်သဘံဉ်သဘှဉ်အိဉ်အလိ၊်တဖဉ်ဒီးတၢ်သူဉ်ထိဉ်ဘှီထိဉ်မ့၊်ကျိၤဝဲၤကွာ်အကျိၤအပူၤတဖဉ်နှဉ် အကံ၊်အစီဒီး တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဘဉ် ဘဉ်ထွဲ တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤဒီသဒၢနှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤ, တၢ်လူ၊်အိဉ်သးသမှအကျိၤအကျဲကယူာ်ကၢအဂီ၊ ဒီးတကတိ၊်ဃီ တၢ်ပညိဉ်အိဉ် လၢကဒုးအိဉ်ထိဉ် မှဉ်ခွါတၢ်ထဲသိးတုၤသိးဒီး ဟ်လိၤတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤလၢ ကဒီသဒၢဒီး တူ၊်ခ်ဉ်မူခ်ဉ်ကလံၤသိဉ်ဂီၤတၢ်တဘဉ်လိ၊်ဘဉ်စး တဖဉ်နှဉ် တၢ်သူဉ်ထိဉ်နှဉ်အီၤနှဉ်လိၤ.

တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကသူဝဲ ပှၤကိးဂၤနှာ်လိၤပဉ်ယှာ်သ့သနှ လၢတၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ်တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤတၢ်မၤဖဲတၢ်တိာ်ကျဲၤဟီဉ်ကဝိၤတၢ်ဟ် ပနီဉ်အီၤပူၤကတိ၊်ဒ်သိးတၢ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးသုတအိဉ်ထိဉ်တဂ့၊်အဂီ၊်ဒီး စးထိဉ်ဒုးအိဉ်ထိဉ် ပှၤနှ၊်ပၢဘဉ်တၢ် ပှၤမၤတၢ်ဖိကရၢအဖုတဖဉ် နှဉ်လိၤ. လိ၊်ခံကတၢ်ပှၤသ့ဉ်တဖဉ်အံၤ ကဒုးလိဉ်ထိဉ်ဖးထိဉ်တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤလၢ တၢ်ဟ်လိၤတ့၊်ယာ်အီၤ တဖဉ်ခီဖျိဟ်ဖှဉ်မၤသကိး တၢ်ဒီး ပှၤလၢဘဉ်ထွဲဘဉ်ယးတဖဉ်လိၤဆိဒဉ်တၢ် တၢ်ယုထံဉ်နှ၊်ကျဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ တၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤသကိး သ့ဉ်ပှ၊်ဒီး လမူးသ့ဉ်ပှ၊်, ပိဉ်လဲဉ်ဟီဉ်ကဝိၤတဖဉ် ခီဖျိတၢ်ဟ်ဖှဉ်မၤသကိးတၢ်ဒီး လိ၊်ကဝိၤပှၤတဝၢဖိတဖဉ်နှဉ်လိၤ.

ဘဉ်ထွဲတၢ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျဲၤ နှဆၢတၢ်အိဉ်ယၢၤတၢ်နဲဉ်ကျဲကလှာ်အပူၤ ပှၤလိ၊်ကဝိၤဖိတဖဉ် နှာ်လိၤပဉ်ယှာ်သ့လၢကျဲဒ်လဲဉ်နှဉ်အိဉ်ကွဲး အသးလိၤတံ၊်လိၤဆဲးဒီးပထံဉ်ဘဉ်အီၤသ့နှဉ်လိၤ. အဒိ, တၢ်ပၢဆှၢပှၤတဝၢသ့ဉ်ပှ၊်, တၢ်ဘှဉ်ဖိဉ်မၤညဉ်, ဂံ၊်ခ်ဉ်ထံးပှၤတဝၢ မ့၊်ကျိၤဝဲၤ ကွာ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ ဘဉ်ထွဲ တၢ်ဟးဆှဉ်ကိ၊်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီး တၢ်နှာ်လိၤပဉ်ယှာ်လၢ တၢ်ကဟုကယာ်ဒီသဒၢ ဟီဉ်ကဝိၤအကါဒိဉ်လၢ တၢ်မူအကလှာ်ကလှာ် အိဉ်ဆိးအလိ၊်အကျဲတဖဉ်နှဉ်လိၤ. ဘဉ်ဆဉ် တၢ်တိာ်ကျဲၤ ကဘဉ်ဟ်သူဉ်ဟ်သးဒီး ဂ့ာ်ကျဲးစၢၤ မၤတၢ်လၢ ပှၤတဝၢတၢ်လူ၊်အိဉ်သးသမှဒီးတၢ်အိဉ်ကုးအီပှဲၤလၢအယူာ်ကၢနှဉ် အကါဒိဉ်နှ၊်ဒ်းတၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ် တၢ်ဒီသဒၢခ်ဉ်ယၢၤနှ၊်ဆၢဉ်အကျိၤ အကျဲလၢ ယံးယံးနှဉ်လိၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤကမၤလိၤတံ၊်စု၊်ကိးဝဲလၢအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖဉ် တဘဉ်ကြြတာ်ယာ် ပှၤလိ၊်ကဝိဖိလၢ အတၢ်ဘဉ်ဘျုးဘဉ်ဖှဉ်လၢ နှဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤတဖဉ်အဖိခ်ဉ်လၢ အဖိးမံဒီးသဲစးတၢ်ဘျၢတဖဉ်ဘဉ်နှဉ်လိၤ. ပှၤလိ၊်ကဝိၤဖိအ တၢ်သူဟီဉ်ခ်ဉ်ကပ်ာ်အခွဲးအယာ် , အဟီဉ်ခ်ဉ်ကပ်ာ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တဖဉ်, တၢ်နှ၊်ပၢဘဉ်ဟီဉ်ခ်ဉ်ကပ်ာ်အခွဲးအယာ် ဒ်လုလ၊်ထူသနှ တဖဉ်နှဉ် တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကဟ်ကဲဝဲလၢလၢပှဲၤပှဲၤနှဉ်လိၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကနှာ်လိၤမၤနီဉ်မၤယါစၢၤ ဟီဉ်ခ်ဉ်ကပ်ာ်အလိ၊်အကျဲၤ လၢပှၤကိးဂၤဇဲးနှာ်လိၤ ပဉ်ယှာ်သ့ ဖဲတၢ်ဟ်လိၤတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ကသူဟီဉ်ခ်ဉ်ကပ်ာ်အဆၢကတိ၊်နှဉ်လိၤ.

ဖဲတ၊်ကွဲးတ၊်တိ$်ကျ၊အဆ၊ကတိ၊် တ၊်ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးတ၊်ဟံးန့၊်တ၊်ဟ့$်ကူ$်ဟ့$်ဖးဒီး သဘျှလ၊တ၊်ဒုးသ့$်ညါဆိ, တ၊်ဟံးန့၊်ဟ$်သူ$်ဟ$်သးတ၊်ဘ$်သးလ၊ လိ၊်ကဝိ၊ပှ၊တဝ၊ဖိတဖ$်အအိ$ (FPIC) နှ$် အတ၊်အိ$်သးအိ$်ဒ်လဲ$်

ဖဲတ၊်ကွဲးဒုးအိ$်ထိ$်တ၊်တိ$်ကျ၊အဆ၊ကတိ၊်နှ$် တ၊်မ၊ဝဲ တ၊်ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးဒီး ပှ၊လိ၊်ကဝိ၊ဖိတဖ$်, ပှ၊လ၊ဘ$်ထွဲ ဘ$်ဃးလ၊ကျဲအဘိဘိတဖ$် အဘျီတဖ$်အဘျီ ဒီးဟံးန့၊်တ၊်ဟံးဟ့$်ကူ$်ဟ့$်ဖးနှ$်လီ၊. တ၊်ဟံးန့၊်တ၊်ဟ့$်ကူ$်ဟ့$်ဖးဒီး တ၊်ဘ$်သးလ၊ သဝီလ၊အိ$်လ၊ပိ$်လဲ$်က၊၊်နံ၊ (၈) သဝီ, ပိ$်လဲ$်ဟီ$်ကဝိ၊တ၊်ကွ၊်ကီအလိ၊် (၃)သဝီ, ဒီးသဝီအဂ၊ (၈)သဝီလ၊ အိ$်သူ$်လီ၊အသးလ၊တ၊်လိ၊်ကစီ၊ထိ$်ထိအလိ၊်တဖ$်, ခဲလ၊်ဟ်ဖြ$်ဝဲ (၁၉)သဝီနှ$်လီ၊.

ဘီမ့၊်စ၊ဖြ$် တ၊်ဂုဏ်ထိ$်ပသီထိ$်တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊ (UNDP) အံ၊ မ၊တ၊်ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးဒီး ကညီဒီကလှ$်စ၊ဖြ$်ကရ၊ (၃)ဘျီ နှ$်လီ၊. လိ၊်ခ၊$်သးပတိ၊်ဒီးကိ၊်ရှ$်ပတိ၊်ပှ၊ကူ$်ဘ$်ကူ$်သ့လ၊ သဲစးတ၊်ဘျ၊တဖ$်ဒီး ပဒိ$်ပှ၊ဘ$်မူဘ$်ဒါတဖ$်ဝဲ၊ထံနီ၊ဖးဒီး ဟ်ပနိ$်ဝဲ တ၊်တိ$်ကျ၊အလှ၊်အပှ၊နှ$်လီ၊. တ၊်ကရ၊ကရိလ၊အဟ်ဖြ$်မ၊သကိုးတ၊်ဒီး ဘီမ့၊်စ၊ဖြ$် တ၊်ဂုဏ်ထိ$်ပသီထိ$်တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊ (UNDP) လ၊အမ့၊် ဟိ$်ခ၊$်ဖျ၊$်ဆ$်ဖိကိ၊်ဖိဒီးတ၊်ဓဲတ၊်မ၊အကရ၊ (Fauna and Flora International (FFI), စ့၊်ကိုး ဖဲအပူ၊ကွံ$်လ၊ါတဖ$်နှ$် ထံ$်လိ$်သးဒီး ဂ၊်ခ၊$်ထံးပှ၊ဂ့၊်ဝိ တ၊်ကရ၊တဖ$်နှ$်လီ၊. ဂ၊်ခ၊$်ထံးပှ၊ဂ့၊်ဝိတ၊်ကရ၊ကရိတဖ$်ဒီး ကရ၊သဘျှတဖ$် တ၊်ကွဲးမုဉ်စ့၊်ကိုးအီ၊လ၊ တ၊်တိ$်ကျ၊တ၊်ကူ$်လိ$် တ၊်အိ$်ဖြ$်လ၊ တ၊်မ၊အီ၊ဒဲဝဲ၊်ဝ့၊် ဖဲလ၊ယူ၊လံ ၁ဂ့သီ တ၊်အိ$်ဖြ$်အပူ၊နှ$်လီ၊.

သဘျှလ၊တ၊်ဒုးသ့$်ညါဆိ, တ၊်ဟံးန့၊်ဟ$်သူ$်ဟ$်သးတ၊်ဘ$်သးလ၊ လိ၊်ကဝိ၊ပှ၊တဝ၊ဖိတဖ$်အအိ$ (FPIC) နှ$် လ၊တ၊်ကဟုကယာ် ပ၊ဆှ၊ဒီသဒ၊ ပှ၊ဂ့၊်ဝိဒီး ခ$်ယ၊၊နှ$်ဆ၊$် (GEF) နှ$်တ၊်ဖံးတ၊်မ၊အပူ၊နှ$် မ့၊်တ၊်လ၊အကါဒ$်နှ$်လီ၊. သဘျှလ၊တ၊်ဒုးသ့$်ညါဆိ, တ၊်ဟံးန့၊်ဟ$်သူ$်ဟ$်သးတ၊်ဘ$်သးလ၊ လိ၊်ကဝိ၊ပှ၊တဝ၊ဖိတဖ$်အအိ$ (FPIC) နှ$် တမ့၊်လ၊တ၊်ကဘ$်မ၊အီ၊ထဲတဘျီဘ$်, မ့၊်တ၊်မ၊လ၊ တ၊်ကဘ$်မ၊အီ၊ အဘျီတဖ$်အဘျီနှ$်လီ၊. ဘီမ့၊်စ၊ဖြ$် တ၊်ဂုဏ်ထိ$်ပသီထိ$်တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊ (UNDP)နှ$် ဒီးသန့၊ထိ$် အသးလ၊ တ၊်ဆ၊တဲ$်ဟ်လိ၊ တ၊်တိ$်ကျ၊ဟီ$်ကဝိ၊အဖိခ$် ဒီး ဖဲတ၊်ဒုးလိ$်ထိ$်ဖးထိ$်တ၊်တိ$်ကျ၊တ၊်ဟူးတ၊်ဝဲ၊အဆ၊ကတိ၊်နှ$် ကမ၊လိ၊တံ၊်ဝဲလ၊ ဒ်အ$ကြ$ား$ အသိ$ ကလူ၊ပိ$်ထွဲဝဲ သဘျှလ၊တ၊်ဒုးသ့$်ညါဆိ, တ၊်ဟံးန့၊်ဟ$်သူ$်ဟ$်သးတ၊်ဘ$်သးလ၊ လိ၊်ကဝိ၊ ပှ၊တဝ၊ဖိတဖ$်အအိ$ (FPIC) တ၊်နဲ$်ကျဲ ဒီး ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးဒီး ဟံးန့၊်တ၊်ဘ$်သးတ၊်နဲ$်ကျဲတဖ$်နှ$်လီ၊. တ၊်မ၊ရဲ$်ကျ၊ တဖ$်အံ၊ တ၊်ကမ၊တ၊်ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးတ၊်အိ$်ဖြ$် ဒီး လိ၊်ကဝိ၊တ၊်ကရ၊ကရိလ၊ မ၊သကိုးတဖ$်လ၊ပျီပျီရဲ$်ဝံ၊ဝဲဒ$်လံ$်ဒီး တ၊်ကဆဲးမ၊စ့၊်ကိုးတ၊် ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးဒီး ပှ၊လ၊အဘ$်ထွဲဘ$်ဃးတဖ$် အဘျီတဖ$်အဘျီနှ$် တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊ အိ$်ဟ်ဝဲဒ$်နှ$်လီ၊.

ဖဲတ၊်ကွဲးဟ်လိ၊ တ၊်တိ$်ကျ၊ တ၊်မ၊ရဲ$်ကျ၊အဆ၊ကတိ၊် တ၊်ထံ$်လိ$်သးဒီး ကညီဒီကလှ$်စ၊ဖြ$်ကရ၊ (KNU) အဘျီတဖ$်အဘျီ ဘ$်ထွဲ အဝဲသ့$်တ၊်နှ$်လီ၊ဟ်ဖြ$်မ၊သကိုးတ၊်ဒီး တ၊်ပ၊ဆှ၊ရဲ$်ကျ၊ဒီးတ၊်ဒီသဒ၊ တ၊်မူအကလှ$်ကလှ$် အကံ၊်အစီဒီး တ၊်သ့တ၊် ဘ$်တဖ$် ကဘ$်လိ$်ဖိုးဒ့လိ$်အသးဒီး တ၊်လှ၊်အိ$်သးသမူတ၊်ဖံးတ၊်မ၊တဖ$်အဂိ၊်ဒီး ကဟ့$်တ၊်ပျဲလ၊ တ၊်တိ$်ကျ၊ တ၊်ဖံးတ၊်မ၊ တဖ$်ကလဲ၊ သရံးအဂိ၊်နှ$်လီ၊. ဖဲတ၊်ကွဲးဟ်လိ၊တ၊်တိ$်ကျ၊တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊အဆ၊ကတိ၊်, တ၊်ထံ$်လိ$်သးဒီး ကညီဒီကလှ$်စ၊ဖြ$်က ရ၊တ၊်တ့ဟီ$်ခ$်ဂ၊ဝဲ၊ကျ၊ ဒီးတ့ထိ$်ဟီ$်ခ$်ဂ၊ ဒ်သိုးတ၊်တိ$်ကျ၊ဟီ$်ကဝိ၊အံ၊ သုတဒီကတြ$ား$လိ$်အသးဒီး ကညီဒီကလှ$်စ၊ဖြ$် ကရ၊တ၊်ဟ်ပနိ$်ယာ် သ့$်ပှ၊်ဒီး ပှ၊်တ$်တဖ$်တဂ့၊အဂိ၊်နှ$်လီ၊.

လ၊ကဒီသဒ၊ ပှ၊လိ၊်ကဝိ၊ဖိဒီး ပှ၊ထူလံ၊ဖိတ၊်ခ$ွဲ$းတ၊်ယာ်ဒီး တ၊်လှ၊်အိ$်သးသမူတ၊်ဖံးတ၊်မ၊တဖ$် အဂိ၊် တ၊်နဲ$်ကျဲလ၊အအိ$်ဟ်နှ$် မ့၊်တ၊်နဲ$်ကျဲမနှ၊တဖ$်လဲ$်.

တ၊်နဲ$်ကျဲအပူ၊အိ$်ကွဲးဟ်အသးလိ၊တံ၊်လိ၊ဆဲးလ၊ လ၊တ၊်ကမ၊တ၊်တိ$်ကျ၊ တ၊်ဖံးတ၊်မ၊တဖ$်အဂိ၊်, တ၊်ကဘ$်မ၊တ၊်ထံ$် လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုး, တ၊်ကဘ$်ဟံးန့၊် တ၊်ဆိ$်ထွဲမ၊စ၊၊, တ၊်ပျဲဒီးတ၊်ဘ$်သးလ၊ ပှ၊လိ၊်ကဝိ၊ဖိဒီး ပှ၊ထူလံ၊ဖိတဖ$်လ၊ တ၊်လဲ၊မ၊တ၊်တိ$်ကျ၊်လ၊အဝဲသ့$်ဟီ$်ကဝိ၊ပူ၊တဖ$်နှ$်လီ၊. တ၊်ပ၊ဆှ၊ရဲ$်ကျ၊ဒီးတ၊်ဒီသဒ၊နှ$်ဆ၊$်တ၊်အိ$်ယ၊၊တ၊်တိ$်ကျ၊တ၊်မ၊ နှ$် တ၊်နဲ$်ကျဲအိ$်ဝဲဒ$်လ၊ တ၊်ကမ၊အီ၊ တ၊်ဟ်ဖြ$်မ၊သကိုးတ၊်ဒီး တ၊်ထံ$်လိ$်တ၊ဉ်ပိ$်တဲသကိုးတ၊်ဒီး တ၊်ဟံးန့၊်တ၊်သးလိ၊ပလိ$် အကျိ၊အကျဲနှ$်လီ၊. ပှ၊တဝ၊ပ၊ဘ$်သ့$်ပှ၊်, တ၊်မ၊အိ$်ညှ$်တ၊်ဖံးတ၊်မ၊ဒီး မ့၊်ကျိ၊ဝဲ၊ကွ$်ဘ$်ထွဲဝံ$်စိ$်တီဆှ၊ဒီးတ၊်လဲ၊တ၊်ကှ၊, ဒီးတ၊်ပ၊ဆှ၊ရဲ$်ကျ၊ နှ$်ဆ၊$်ဟီ$်ကဝိ၊တဖ$်နှ$် ကမျ၊်တ၊်နှ$်လီ၊ဟ်ဖြ$်မ၊သကိုးတ၊်မ့၊်တ၊်လ၊အကါဒ$် ဒီး လ၊တ၊်ပ၊ဆှ၊ရဲ$်ကျ၊ ဒီးဒီသဒ၊ နှ$်ဆ၊$်တ၊်အိ$်ယ၊၊တ၊်ဖံးတ၊်မ၊တဖ$်အပူ၊နှ$် လိ၊်ကဝိ၊ပှ၊ကမျ၊်ဖိဒီးလိ၊်ကဝိ၊တ၊်ကရ၊ကရိတဖ$်ကနှ$်လီ၊ပ$်ယှ$် ကနှ$်အဂိ၊် တ၊်နဲ$်ကျဲအိ$်စ့၊်ကိုးလ၊ တ၊်ကထုးထိ$်ဟ့$်လိ၊်စ့၊်လ၊တ၊်ရဲ$်တ၊်ကျ၊လ၊အဆံးတဖ$် အိ$်စ့၊်ကိုးဝဲဒ$်နှ$်လီ၊. ကျဲအံ၊ တမ့၊်ထဲ တ၊်ကဒီသဒ၊ နှ$်ဆ၊$်တ၊်အိ$်ယ၊၊လ၊ယ်$ယ်$တခါဒီ၊ဘ$်, မ့မ့၊်တခ$ီ, တ၊်ပညိ$်အိ$်လ၊ တ၊်သူ$်ထိ$်နှ$် လိ၊်ကဝိ၊

ပုဂၢိဳလ်ကမျာန်ဖိတဖက် တၢ်လုၢ်အိၣ်သးမူအကျိုးအကျဲလၢ အယူာ်ကၢကနၢ်အဂီၢ်တၢ်ကဂုာ်ကျဲးစၢၤမၤအီၤနၢ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျိုးအံၤ သုတကဲထိၣ် တၢ်တံာ်တာ်လၢ ပုၤလီၢ်ကဝိၤဖိလၢအထုးထိၣ်သူ နၢ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢ အဖိုးဒီးသဲစးတၢ်ဘျၢတဖၣ်ဘၣ်အဂီၢ်နၢ်ၣ် တၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဟ်ဝဲဒၣ်နၢ်ၣ်လီၤ.

အါနၢ်အနၢ်ၣ်, တၢ်တိာ်ကျဲၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် တၢ်ဘၣ်ဘျုးမ့ၢ်အိၣ်ထိၣ်အါအါဂိၢ်ဂိၢ်ဒီး တၢ်ပဲၤထံနိၤဖးမ့ၢ်အိၣ်ထိၣ်လၢ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ မၤလီၤစ့ၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢ တဖီးသဲစးတၢ်ဘျၢဘၣ်တဖၣ် လၢဘၣ်ဒိယှာ် ပုၤလီၢ်ကဝိၤဖိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိုးအကျဲ တဖၣ်နၢ်ၣ် တၢ်ထိၣ်ကွၢ်ကျိ2ၤကွၢ်ဒီး ကယုနၢ်ကျဲ တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအစ့ၤကတၢ်တဘိ ဒီး ဆဲးမၤတၢ်မၤနၢ်ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကဘၣ်ဟ်ကဲ တၢ်သူဟိၣ်ခိၣ်ကပ်ာ်လၢ လုလၢ်ထူသနူဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီး တၢ်နၢ်ပၢဘၣ်ဟိၣ်ခိၣ်ကပ်ာ်အခွဲးအယာ်တဖၣ်နၢ်ၣ်လီၤ. ဒီးအါနၢ်အနၢ်ၣ် တၢ်တိာ်ကျဲၤ ကဂုာ်ကျဲးစၢၤ ထိၣ်ဒီးမၤလီၤတံၢ်နၢ်ၣ်စၢၤ ဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢ ပုၤလီၤကဝိၤဖိ ဟ်ပနီၣ်ဒ် ပုၤတဝၢအဟိၣ်ခိၣ်တဖၣ်နၢ်ၣ်လီၤ.

လၢကလုာ်ဒူၣ်ဆံးတဖၣ်အဖိခိၣ်ဒီး ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အဖိခိၣ်, တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ကသူဝဲတၢ်တိာ်ကျဲၤကူၣ်တရံးကျဲလၢ အဂ့ၤတဖၣ် နၢ်ၣ်လီၤ. ပုၤလီၢ်ကဝိၤဖိလၢ တၢ်တိာ်ကျဲၤဟဲကဲထိၣ်လၢအဟိၣ်ကဝိၤတဖၣ် တၢ်ကမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢကနုးအိၣ်ထိၣ်တၢ်ထုးထိၣ်သူ ပိၣ်လဲၣ်ဒီးနၢ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအကျိုးအကျဲလၢအယူာ်ကၢတဖၣ် လၢဘၣ်လာ်ဖိးဒ့လာ်အသးဒီးအဝဲသ့ၣ် တၢ်အိၣ်သးဒီး လုလၢ်ထူသနူ တၢ်အိၣ်သးတဖၣ်နၢ်ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဆူၣ်ထိၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢၢ်အမဲာ်ညါ တၢ်ထုးဟ့ၣ်စ့တဆံးတက့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် တၢ်သူၣ်ထိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲနၢ်ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢဘၣ်ထွဲမၤဃးတဖၣ် ကနုးအိၣ်ထိၣ်ခၢၣ်စးဒီးနၢ်လီၤပၣ်ဃုာ်လၢတၢ်တိာ်ကျဲၤအပူၤ တၢ်နဲၣ်ကျဲအကျိုးအကျဲအိၣ်စ့ၢ်ကိုးဓါ

တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ ပုၤတိခိၣ်ရိာ်မဲအီၤလၢတၢ်ပၢဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်နဲၣ်ကျဲအိၣ်ဝဲခံဖုနၢ်ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး (ထံကီၢ်ပတီၢ်) ဒီး ကီၢ်ခီဟိၣ်ကဝိၤဒိၣ် ပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးတၢ်ဟ်ဖှိၣ်မၤသကိုးတၢ်ကရူ၊ (ကီၢ်ခီပတီၢ်) တဖၣ်နၢ်ၣ်လီၤ. ကီၢ်ခီဟိၣ်ကဝိၤဒိၣ် ပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးတၢ်ဟ်ဖှိၣ်မၤသကိုးတၢ်ကရူ၊ (ကီၢ်ခီပတီၢ်)နၢ်ၣ် အမူအဒါဒီးအစိကမီၤအိၣ်လၢ ပၢဆၢတၢ်တိာ်ကျဲၤဒီး ဟ့ၣ်တၢ် နဲၣ်ကျဲဒီး ကမၤတၢ်ထံၣ်လာ်အိၣ်သကိုး(၃)တဘျိနၢ်ၣ်လီၤ. UNDP တၢ်ဆိကမိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိုးလၢကကွဲမှာ် ကညီဒိကလုာ်စၢဖှိၣ်ကရၢ ဒီး ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီး ပုၤသ့ပုၤဘၣ်အဂၤလၢ ကီၢ်ခီဟိၣ်ကဝိၤဒိၣ် ပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးတၢ်ဟ်ဖှိၣ်မၤသကိုးတၢ်ကရူ၊(ကီၢ်ခီပတီၢ်) နၢ်ၣ်အပူၤနၢ်ၣ်လီၤ.

အါနၢ်အနၢ်ၣ် တၢ်ပၢဆၢတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ပၢဆၢရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်ယၢၤနၢ်ဆၢၣ်အတီၤပတီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပၢဆၢရဲၣ်ကျဲၤ ဟိၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ် တၢ်အိၣ်ယၢၤဒီး ပိၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနၢ်ၣ် ကဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢ ပုၤမၤတၢ်ဖိတကရူ၊်နၢ်ၣ်လီၤ. ကရူ၊်အံၤကဘၣ်ကွဲးမှာ်လီၢ်ကဝိၤပုၤတဝၢ ဖိခိၣ်ခၢၣ်စး, ကရူ၊်ခၢၣ်စးတဖၣ်, ကရၢသဘျၢတဖၣ်ဒီး ဂ်ၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ် ဖဲတၢ်ကွဲးထုးထိၣ် တၢ်ပၢဆၢတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤဒီး တၢ်ပၢဆၢရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်ယၢၤနၢ်ဆၢၣ်အတီၤပတီၢ်အဆၢကတိၢ်နၢ်ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤတၢ်ပညိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိုးလၢ ကနုးအိၣ်ထိၣ်တနီသရံး ဟိၣ်ခိၣ်ဒီးပိၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ဒိၣ် ဒ်သိးကအိုးထိၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ပုၤလၢအဘၣ်ထွဲ ဘၣ်ယးတဖၣ်ကဟ်ဖျါထိၣ်ဘၣ် အတၢ်ဘၣ်ယိၣ် ဘၣ်ဘှိတဖၣ်ခီဖျိလၢတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးလၢလံာ်လဲၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ၂နံၣ်တဘျိတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်အပူၤနၢ်ၣ်လီၤ.

တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ တၢ်ဟ်ဖျါထိၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘှိဒီးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအကျိုးအကျဲအိၣ်စ့ၢ်ကိုးဓါ

တနီသရံးဟိၣ်ခိၣ်ဒီးပိၣ်လဲၣ်တၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ဒိၣ် ဒ်သိးကအိုးထိၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ပုၤလၢအဘၣ်ထွဲ ဘၣ်ယးတဖၣ်ကဟ်ဖျါထိၣ်ဘၣ်အတၢ် ဘၣ်ယိၣ် ဘၣ်ဘှိတဖၣ်ခီဖျိလၢတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးလၢလံာ်လဲၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ၂နံၣ်တဘျိတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်အပူၤနၢ်ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤ အတၢ်ပညိၣ်အိၣ်လၢ ကနုးအိၣ်ထိၣ် တၢ်ဟ်ဖျါထိၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘှိအကျိုးအကျဲ (PMU) ဒီး ဟ့ၣ်နီၤလီၤဆူ ပုၤလၢအဘၣ်ထွဲ ဘၣ်ယးလၢအကွၢ်ဆၢမဲာ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတဖၣ်အအိၣ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကကွဲးဟ်ဖျါထိၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘှိတဖၣ်ဒီး လံာ်ဟ် ဖျါတဖၣ်အံၤ ကဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါအီၤလၢ(PMU)နၢ်ၣ်လီၤ. ကကွၢ်သမံသမီးလံာ်တၢၣ်တၢ်တဖၣ်ဒီး ကဆၢတာ်ဒီး ကဟံး ထိၣ်ဂ့ၢ်ဝိ, မၤနီၣ်မၤဃါ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိုးလၢ အဝဲသ့ၣ်ဟံးထိၣ်ဂ့ၢ်ဝိတဖၣ်နၢ်ၣ်လီၤ. ဒီးတနံၣ်တဘျိနၢ်ၣ် ကဟ်ဖျါထိၣ်ဝဲ ဆူပုၤဟ့ၣ်ကူၣ် ဟ့ၣ်ဖးတၢ်ကရူ၊်အိၣ်နၢ်ၣ်လီၤ. လံာ်တၢၣ်တၢ်တဖၣ် တၢ်လာ်ဘၢလာ်ကွိၢ်အီၤဆူ ကီၢ်ပယီၤ စံၣ်ညီၣ်ပိတ့အကျိုးအကွာ်သ့စ့ၢ်ကိုးနၢ်ၣ်လီၤ. လံာ်တၢၣ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲ ခိၣ်ယၢၤနၢ်ဆၢၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်ဘၣ်ဂံာ်ဂူာ်တဖၣ် တၢ်ကဟ်ဖျါထိၣ်အီၤဆူ GEF ဖဲနံၣ်ကတၢ်ၢ်တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤ တၢ်ဒုးလိၣ်ထိၣ်ဖးထိၣ် တၢ်တိာ်ကျဲၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ တၢ်အိၣ်ဖှိၣ်အဆၢကတိၢ်နၢ်ၣ်လီၤ.

တ်ဃ့ထိန်လ၊ တ်ကမ၊ တ်ပ၊ဆှ၊ရဲန်ကျဲ၊ တနီသရံးကစ၊်လူ၊ဒီးပိန်လဲန်ဒီးပိန်လဲန်တ်အိန်ယ၊၊ နှ့ဆ၊န်ဟိန်ကဝီ၊ လ၊ကျဲအါဘိ တ်တိ်ကျဲ၊ အဟိန်ကဝီ၊နှ့န် မှ်တ်လီ၊်ဟိန်ကဝီ၊ဖဲလဲန်.

တ်ဃ့ထိန်တ်တိ်ကျဲ၊ဟိန်ကဝီ၊

၁. တနီသရံးတ်ကွ်၊ကိအလီ၊

(က) တနီသရံးပိန်လဲန်ဟိန်ကဝီ၊ဒီး ဘျံးကိ၊ရှန်ဟိန်ကဝီ၊

(ခ) သ့န်ပှ၊ဖိကရ၊၊ လ၊ တ်ဃ့မ၊လဲ၊ထိန်ဖဲ လ့၊ည၊ဟိန်ကဝီ၊

(ဂ) သ့န်ပှ၊တန်ခံဟိန်ကဝီ၊လ၊အမှ၊ သ့ခိ၊သ့န်ပှ၊ပျံ၊ကွီ၊ဒီးသါကွန်သ့န်ပှ၊ပျံ၊ကွီ၊ လ၊အအိန်သူန်လီ၊အသးဖဲ သ့န်ပှ၊ဖိကရ၊၊ လ၊တ်ဃ့မ၊လဲ၊ထိန်ဖဲ လ့၊ည၊ဟိန်ကဝီ၊ဒီး တနီသရံးသ့န်ပှ၊ဖိကရ၊၊လ၊တ်ဃ့ထိန်လ၊ တ်ကမ၊အီ၊ဘ၊န်စ၊၊.

၂. လ့၊ည၊တ်ကွ်၊ကိအလီ၊

(က) လ့၊ည၊ပိ၊လဲန်ဟိန်ကဝီ၊ လ၊အအိန်ဖဲ ကိးသိကိ၊ရှန်ဟိန်ကဝီ၊ပူ၊

(ခ) သ့န်ပှ၊ဖိကရ၊၊ လ၊ တ်ဃ့မ၊လဲ၊ထိန် ဖဲလ့၊ည၊ဟိန်ကဝီ၊

၃. အိန်လန် ဒူန်ပိန်လဲန် လမူးပှ၊ တ်ကွ်၊ကိအလီ၊ လ၊အအိန်ဖဲ ဘျံးကိ၊ရှန်, ကွိဆူန် ကိန်ဆန်ပိန်လဲ၊နံ၊လမူးပှ၊
၄. သယီ၊သ၊တါဒိန် ကိးတဖန်တ်ကွ်၊ကိအလီ၊တဖန်လ၊အအိန်ဖဲ ဘျံးကိ၊ရှန်ဟိန်ကဝီ၊ ပန်ဃုန် ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိပ၊ဆှ၊ ပိန်လဲန်တ်အိန်ယ၊၊ဟိန်ကဝီ၊တဖန်
၅. ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိပ၊ဆှ၊ ပိန်လဲန်တ်အိန်ယ၊၊ဟိန်ကဝီ၊တဖန်ဒီး လ၊င၊ကိးတ်ကွ်၊ကိလီ၊ လ၊အအိန်ဖဲ ကိန်သိကိ၊ရှန်ဟိန်ကဝီ၊ပူ၊

ဖဲတ်ဃုထံန်တ်တိ်ကျဲ၊ဟိန်ကဝီ၊အဆ၊ကတီ၊နှ့န် မှ်တ်ဖ၊နုန်ဆိကမိန်ဃုန် ပှ၊လီ၊ကဝီ၊တဝ၊ဖိတဖန် အတ်ဘန်ယိန်ဘန့်ဘှီဇါ

တ်တိ်ကျဲ၊အဂ့်အကျိ၊လံ်တိ၊ဃ့အပူ၊နှ့န် တနီသရံးသ့န်ပှ၊ဖိကရ၊၊လ၊နှ့န်မှ၊ ဖိကရ၊၊အဆိကတ၊၊တခါနှ့န်လီ၊. ဘန်ဆန် ဖဲတ်က့၊ကွ်၊ဆိကမိန်က့၊ တ်ဘန်ယိန်ဘန်ဘှီလ၊ ကညီဒီကလုန်စ၊ဖှိန်ကရ၊ (KNU) ဟ်ဖျါထိန် အတ်ဘန်ယိန်ဘန်ဘှီ အိန်ဝဲဒိန် ဒိန်မု၊မု၊အိန်ဝဲလ၊ ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိ သဝီအဖျ၊န် (၃၀) အဂီ၊အဃိ တ်ဃုထ၊ တ်တိ်ကျဲ၊ဟိန်ကဝီ၊အလီ၊ခံကတ၊၊တပတီ၊နှ့န် တ်ဟ်တ့်ကွံ်ဘ် တနီသရံးသ့န် ပှ၊ဖိကရ၊၊နှ့န်လီ၊.

တ်တိ်ကျဲ၊ဟိန်ကဝီ၊နှ့န် တ်ဆီတလဲ၊ကွံ်ဘီ၊သ့ဒ်ဇါ

ကိ၊ပယီ၊ဟိန်ခိန်မဲ်ဖံးခိန်တ်အိန်သးအဖိခိန်, ဒီးစးထိန်လ၊တ်ကတိ၊သကိးတ်တိ်ကျဲ၊အဂ့်အကျိ၊ဒီးတ်ဟံးနှ့်တ်ဟ့န်ကူန်ဟ့န်ဖး တ်ရဲန်တ်ကျဲ၊ တ်ဆ၊ကတီ၊တံ်တ်ယံ်ဘ် (၂)နံန်အဖိခိန်, တ်တိ်ကျဲ၊အဂ့်အကျိ၊လံ်တိ်ဃ့အပူ၊တ်ဟ်ဖျါထိန်တ်တိ်ကျဲ၊ ဟိန်ကဝီ၊နှ့န် မှ်ဒန်တ်ဟ်ဖျါထိန်ဟိန်ကဝီ၊အဖိခိန်, တ်ဟံးနှ့်တ်ဟ့န်ကူန်ဖးတ်ရဲန်တ်ကျဲ၊လ၊တ်ကမ၊ဆူညါတဖန်အစ၊ဖိခိန်ဒီး ဒ်ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိတဖန်တ်လိန်ဘန်ဃ့ထိန်အဖိခိန် တ်ဆီတလဲတ်တိ်ကျဲ၊ အဟိန်ကဝီ၊သ့ဝဲဒန်နှ့န်လီ၊. တ်တိ်ကျဲ၊တ်ထံန်လိ်တ၊န်ပိန်တဲသကိးအဆိကတ၊၊တဘျီလ၊တ်မ၊အီ၊နှ့န် မှ်တ်အိန်ဖှိန်လ၊ ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိတဖန် ကဟ်ဖျါထိန် အတ်ဘန်ယိန်ဘန်ဘှီ, တ်ဟ်ဖျါထိန် တ်မ၊တ်တိ်ကျဲ၊အက့်အဂီ၊ဒီး တ်ဟံးနှ့်တ်ဘန်သးဒီးတ်ဟ်ဂ၊၊ဟ်ကျ၊၊ တ်တိ်ကျဲ၊အဟိန်ကဝီ၊ မှ်တ်အိန်ဖှိန် လ၊အကါဒိန်ကတ၊၊တခါနှ့န်လီ၊.

ခီဖျိတ်ဟ်ဖှိန်မ၊သကိးဒီးပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိတဖန် ဒီး ဟံးနှ့်တ်ဘန်သးဒီးတ်ဟ့န်ကူန်ဟ့န်ဖး အဖိခိန် တ်မ၊တ်ဃုထ၊ တ်တိ်ကျဲ၊ ဟိန်ကဝီ၊နှ့န် မှ့တမှ့် နှ့ဆ၊န်ဟိန်ကဝီ၊လ၊ ပှ၊တဝ၊ဖိတဖန် ဂုန်ကျဲးစ၊ဒီသဒ၊ ဟ်ဃ်ဟိန်ကဝီ၊တဖန်နှ့န် တ်ဆီတလဲမ၊ထိထိန် အပတီ၊ ဒ် တ်မူအကလုန်ကလုန်အိန်ဆိးအလီ၊အကျဲလ၊တ်ပ၊ဆှ၊ရဲန်ကျဲ၊အီ၊ဒီး နှ့ဆ၊န်တ်အိန်ယ၊၊ ဟိန်ကဝီ၊လ၊တ်ပ၊ဆှ၊ရဲကျဲ၊အီ၊ လ၊အဖိးဒီး သဲစးတ်ဘျ၊ အသိးသ့စှ်ကိးနှ့န်လီ၊. နှ့ဆ၊န်တ်အိန်ယ၊၊ဟိန်ကဝီ၊လ၊ ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိတဖန် ပ၊ဆှ၊တှ့်သကိးဝဲတဖန်နှ့န် လ၊ ပှ၊လီ၊ကဝီ၊ဖိတဖန်, ထံကိ၊ပဒိန် ဒီး ခီဖျိ တ်ပ၊ဆှ၊ရဲန်ကျဲ၊ တ်မူအကလုန်ကလုန်တဖန် အဃိ မှ်တ်အိန်သးလ၊ အမ၊နာ၊တ်နှ့န်လီ၊.

တေါ်တိုက်ကျေးအကျိုဉ်စ့်အင်္ဂါအဘါအိုဉ်ထဲလဲဉ်ဒီး တေါ်တိုက်ကျေးအဆ၊ကတိၢ်ယံာ်ထဲဉ်လဲဉ်

တေါ်တိုက်ကျေးအကျိုဉ်အစ့်အင်္ဂါအဘါနိၢ်နိၢ်နှဉ် အမဲၤရံၤကၤ ဒိဉ်လဉ် – ၅.၂၅ ကကွဲၢ်ဒီး တေါ်မၤနှၢ်ဘဉ်အီၤခီဖျိ Global Environment Facility (GEF), နှဉ်လီၤ. ကျိုဉ်စ့်အဂၤ အမဲၤရံၤကၤ ဒိဉ်လဉ် ၁၆.၅ ကကွဲနှဉ် လၢတေါ်ဟ်ဖှိဉ်တေါ်ဆိုဉ်ထွဲမၤစၢၤလၢအမ့ၢ် ထံကိၢ်ပဒိဉ်, UNDP ဒီး ပှၤလၢဘဉ်ထွဲဘဉ်ယးလၢအဂၤတဖဉ်နှဉ်လီၤ. တေါ်တိုက်ကျေးဆ၊ကတိၢ်မ့ၢ်ဝဲ (၆)နံဉ် ၂၀၁၈နံဉ် တုၤ ၂၀၂၃နံဉ်နှဉ်လီၤ.

လၢတေါ်တိုက်ကျေးအံၤနှဉ် မ့ၢ်မတၤတဖဉ် ကဲ ပှၤဟ်ဖှိဉ်မၤသကိးတေါ်အခိုဉ်သ့ဉ်လဲဉ်

ပှၤမၤသကိးတေါ်လၢတေါ်တိုက်ကျေးအံၤ အခိုဉ်သ့ဉ်နှဉ်မ့ၢ်ဝဲဇဉ် သ့ဉ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ, တေါ်ပၢဆှၢရဲဉ်ကျေၤ နှဆၢဉ်တေါ်အိုဉ်ယၢၤဒီး ခိုဉ်ယၢၤ နှဆၢဉ်ကိတိးဝဲၤကျိၤ, ဘုးဖိဉ်မၤညဉ်ဝဲၤကျိၤ, စံာ်ပဲ့ၤသူဉ်ဖျးဝဲၤကျိၤ, တနီသရံးကိၢ်ခီပဒိဉ်, ဟိဉ်ခိဉ်ဖျၢဉ်ဆဉ်ဖိကိၢ်ဖိဒီးတေါ်မဲတေါ်မါ အကရၢ (Fauna and Flora International (FFI),ဒီး Smithsonian Institution (SI) တဖဉ်နှဉ်လီၤ. တေါ်ကရၢကရိအဂၤတဖဉ် တေါ်ကွၢ်ဆိကမိဉ်က့ၤလၢ ဖဲတေါ်စးထိဉ်မၤတေါ်တိုက်ကျေးဆ၊ကတိၢ်မ့ၢ် ဖဲတေါ်ဒုးလိဉ်ထိဉ်ဖးထိဉ်တေါ်တိုက်ကျေ အဆ၊ကတိၢ်နှဉ်လီၤ.

ဘဉ်ယးတေါ်တိုက်ကျေးတဖဉ်နှဉ် ပကဘဉ်ဆဲးကျိးဒီး မတၤတဂၤနှဉ်လဲဉ်

Biplove Choudhary (Mr.), Chief, Sustainable and Inclusive Growth Unit can be contacted on biplove.choudhary@undp.org